

protože v čas započetí působnosti zákona byl, jak sám doznává, a to ještě v roku 1922, v činné službě a bývalým zaměstnancem s nárokem na vyplacení pense nebyl. Na tom ničeho nemění okolnost, že podáním ze dne 2. května 1921 zažádal žalobce u správy statků Karla Jana Sch-a za vyměření pense. Tímto podáním nevystupoval žalobce z činné služby, nýbrž v ní nadále setrval, a dožadoval se jen vyměření pense na Karlu Janu Sch-ovi, ač týž již ani majitelem velkostatku ani zaměstnavatelem žalobcovým nebyl, protože mu ji na stáří pokud se týče pro případ neschopnosti slíbil. Žádosti vyhověno nebylo a nenabyl tudíž ani na základě ní žalobce nároku na požitky dle zákona ze dne 18. března 1921, čís. 130 sb. z. a n. Odvolací soud, jinak na věc hledě a maje za to, že žalobcův nárok jest odůvodněn již tím, že žalobce před působností zákona 40 let dosloužil a že nezáleží na tom, zdali byl při počátku účinnosti zákona ve výslužbě, po stránce právní pochybil (§ 503 čís. 4 c. ř. s.). Žalobci se shora uvedených důvodů zaopatřovací požitky podle zákona ze dne 18. března 1921, čís. 130 sb. z. a n. nepřísluší, proto bylo dovolání vyhověti a o zjišťovacím návrhu žalobcově uznati, jak se stalo. Za tohoto stavu věci netřeba se ještě zabývatí vývody dovolání, pokud dovozují, že žalobci nárok na zaopatřovací požitky podle uvedeného zákona nepatří vůči žalovaným též proto, že Karel Sch. nebyl žalobcovým zaměstnavatelem, u něhož začala nebo započítí měla [§ 1 písm. b)] výplata požitků (§ 11 zák.) a že Dr. Karel Š. není právním nástupcem k zaopatřovacím požitkům povinného, který by podle §u 12 zák. s ním nerozdílně za závazek ručil, ani s dalšími vývody o předčasnosti žaloby případně o neoprávněnosti nároku co do výše požadovaných zaopatřovacích požitků. Protože podle uvedeného zaopatřovací požitky podle zákona ze dne 18. března 1921, čís. 130 sb. z. a n. žalobci nepřísluší, padá žalobcův nárok na zaplacení požitků za dobu uplynulou a bylo tedy k návrhu dovolatelů také uznati, že se žaloba s dotýčným jejím žádáním zamítá.

Čís. 4662.

Požadavek dohodnocení (valorisace) pohledávek, znějících na znehodnocenou měnu, nemá v tuzemském právu opory.

Cizího hmotného práva (§ 37 obč. zák.) smí tuzemský soud použítí jen, když o to bylo ve sporu žádáno a byly nabídnuty důkazy o okolnostech, opodstatňujících použitelnost cizího práva a tvrzeny cizozemské právní předpisy, jichž se má použítí. Podrobení se tuzemské soudní pravomoci není na závađu, by na právní poměr nebylo použito hmotného práva cizozemského.

(Rozh. ze dne 10. února 1925, Rv I 1704/24.)

Žalovaná firma Gebrüder R. prodala kupní smlouvou ze dne 30. října 1912 firmě A. mezi jinými také nemovitosti zapsané ve vl. čís. 99 kat. obce G. a čís. 153 kat. obce Sch. a bylo pro ni na tyto nemovitosti vloženo právo zástavní za zbytek kupní ceny 180.000 M, kterážto pohle-

dávka byla do 1. října 1922 nevypověditelná. Firma A. prodala pak kupní smlouvou ze dne 9. dubna 1920 tytéž nemovitosti nynější žalující firmě, která převzala na srážku kupní ceny také hypotekární pohledávku žalované firmy 180.000 M k zaplacení a úrokování. Dopisem ze dne 11. září 1922 vypověděla žalující firma onu pohledávku žalované firmě k 1. dubnu 1923, když žalovaná firma v dopise ze dne 17. března 1922 byla odmítla dřívější zpětné zaplacení jistiny. Hned po uplynutí výpovědní lhůty poukázala žalující firma žalované firmě oněch 180.000 M (papírových marek) a žalovaná firma potvrdila příjem dopisem ze dne 4. dubna 1923, ve kterém však uvedla, že výmazné kvitance nepodepíše, protože její pohledávka 180.000 zlatých marek není penízem 18.000 papírových marek ani přibližně vyrovnána. Žalobě o výmaznou kvitanci procesní soud první stolice vyhověl, odvolací soud žalobu zamítl.

N e j v y š š í s o u d obnovil rozsudek prvního soudu. -

D ů v o d y:

Dovolání žalující firmy, opřené jen o důvod Šu 503 čís. 4 c. ř. s., jest opodstatněno. V tomto sporu na vydání výmazné kvitance namítá žalovaná firma zkrácení přes polovici skutečné ceny při plnění kupní smlouvy ze dne 30. října 1912, dále prohršení se proti dobrým mravům a také neoprávněné obohacení žalobkyně na úkor žalované. Všechny tyto námitky v podstatě uplatňují jen, že žalovaná ze své pohledávky obdržela toliko nepatrný zlomek, že neobdržela vnitřní hodnoty své pohledávky v poměru hodnotných předválečných marek k nynějším znehodnoceným markám, že není uspokojena správně a úplně a že není následkem toho povinna, by podle Šu 1426 obč. zák. vydala výmaznou kvitanci. Jde tu tedy o otázku, může-li žalovaná podle tuzemského práva činiti nárok na přiměřené »dohodnocení« (Aufwertung) své hypotekární pohledávky v tom smyslu, by vzhledem k neobyčejnému znehodnocení papírových marek byl jí v těchto markách zaplacen vyšší peníz, než činí jmenovitá hodnota její pohledávky, neboli zda může žádati, by v papírových markách obdržela tolik, kolik by činila vnitřní hodnota její pohledávky ve zlatých markách v době splatnosti. Jde tudíž o t. zv. valorisační nárok. Tuto otázku dlužno zodpověděti záporně, takže odvolací soud neposoudil věc po stránce právní správně, když k otázce té přisvědčil. Možno bez dalšího připustiti, že zbytek kupní ceny 180.000 M měl býti v době prodeje nemovitostí roku 1912 přiměřeným ekvivalentem za cenu nemovitostí a že podle úmyslu tehdejších smluvníků měla každá strana za své plnění obdržeti vzájemné plnění asi stejné hodnoty. Jest také jisto, že žalovaná firma zaplacením 180.000 papírových marek obdržela jen nepatrný zlomek hodnoty, jakou mělo oněch 180.000 M roku 1912 a že výsledek tento jest pro právní cit zcela neuspokojivým. Ale tuzemské právo neposkytuje možnosti, by stanovisku žalované strany bylo vyhověno, neboť valorisace ve smyslu shora vyličeném jest našemu právu neznáma, ano — pokud jde o pohledávky, vzniklé ve starých korunách rakousko-uherských — přímo zákonem vyloučena (§ 6 zákona ze dne 10. dubna

1919, čís. 187 sb. z. a n.). Hypotekární pohledávka zní na marky vůbec, nikoli na zlaté markové mince, což žalovaná v odvolání sama potvrdila; nějaká změna měny v německé říši až do dne placení nenastala, marka zůstala tam zákonným platidlem a podržela tam vnucený kurs, t. j. státem přikázanou povinnost přijímati jako placení určitý papírový peníz v určité hodnotě. Podle toho byla dlužnice oprávněna zaplatiti na uspokojení věřitelky číselně stejnou sumu marek, jaká věřitelce náležela. Z toho důvodu nelze také použití předpisů §§ 988 a 989 obč. zák., které, nehledíc k nedostatku ujednaných kovových mincí, mají na mysli právě změnu měny, jež však v tomto případě nenastala. Jako by byl neobyčejný vzestup vnitřní hodnoty marky šel na vrub dlužníkům, tak šel neobyčejný pokles marky na účet věřitelův. I kdyby byla žalovaná onen zbytek kupní ceny 180.000 M hned při prodeji roku 1912 vyplacený obdržela a kdyby si jej byla na úrok uložila, jako jej nevypověditelně na 10 roků a na 5% úrok ponechala kupitelce, byl by její zbytkovou pohledávku stihl roku 1922 stejný osud. Jde tu podle Šu 1311 obč. zák. o náhody, které stihnou toho, v jehož jmění se udály, právě tak, jako jest tomu při škodách živelních. Ostatně stihl týž osud i tuzemské věřitele jak vůči tuzemským, tak vůči cizozemským dlužníkům, kteří rovněž za staré plnocenné koruny po případě marky musili přijati na plné své uspokojení stejnou sumu znehodnocených korun po případě marek. V tom směru nelze zjednatí odpomoc výkladem platných předpisů zákonných a mohl by tu jen zákonodárce účinně zasáhnouti. Ježto však tuzemský zákonodárce zasáhl v opačném smyslu a nařídil v Šu 6 zákona ze dne 10. dubna 1919, čís. 187 sb. z. a n., že závazky, znějící na rakousko-uherské koruny a splatné v oblasti Československého státu, jest platiti v československých korunách v poměru 1:1, tedy bez ohledu na bývalou a nynější vnitřní hodnotu korun, jest z toho zřejmo, že opačné rozhodnutí bylo by podle tuzemského práva nikoliv jen mimo zákon, nýbrž přímo proti zákonu. Jinak by tomu ovšem bylo při náhradě valutové škody, kterou by věřitel prodlením dlužníkovým utrpěl, ale o to zde nejde. Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 4. prosince 1923, Rv I 637/23 čís. sb. 3251, na nějž odvolací soud poukazuje, nehodí se na tento případ, neboť tam šlo o žalobu na splnění kupní smlouvy, při které kupující nenabídl za zboží přiměřenou protihodnotu v říšských markách (§ 1052 obč. zák.). Ježto v tomto případě věřitel obdržel podle Šu 1412 obč. zák. zaplacení správně a úplně, jest povinen vydati dlužníku podle §§ 1426 a 469 obč. zák. vkladnou kvitanci. Správně tedy v tomto smyslu rozhodl procesní soud, třebaže v jeho odůvodnění není jasným důvod, že prý šlo mezi stranami o peněžní poměr od kupních smluv již odloučený. Chtěl-li tím první soudce říci, že po splnění kupní smlouvy ze dne 30. října 1912 prodatelkou zůstala pro ni již jen čistá peněžní pohledávka zbytkové kupní ceny a že nelze podle t. zv. theorie úhradního fondu hleděti k tomu, že kupní cena byla svého času ekvivalentem ceny nemovitostí, jest mu přisvědčiti. Chtěl-li tím však říci, že přechodem hypotekární pohledávky na nového dlužníka pozbyla pohledávka své vlastnosti zbytkové kupní ceny, pak s tím souhlasiti nelze, neboť šlo o převzetí dluhu podle Šu 1408 obč. zák. (ať již kumulativní nebo privativní), při kterém závazek přejí-

matele dluhu podle §u 1407 obč. zák. jest totožným se závazkem dosavadního dlužníka a to jak co do právního důvodu, tak co do vedlejších práv pohledávky, a při kterém posice věřitelova bez jeho souhlasu v žádném směru nesmí býti zhoršena. Procesní soud zmiňuje se ve svých důvodech také o tom, že nebylo možno v tomto případě použití říšsko-německých zákonů, protože prý prorogace zemského soudu v Drážďanech neváže žalobkyni. To však by nebylo překážkou použití cizozemského práva, neboť příslušnost tuzemského soudu k rozhodnutí určitého sporu nemá nic společného s otázkou, podle jakého hmotného práva jest spor rozhodnouti. V tom směru platí jen hmotné právo a platil by pro tento případ § 37 obč. zák., protože kupní smlouva ze dne 30. října 1912 uzavřena byla v Drážďanech, protože aspoň prodávající strana byla firmou cizozemskou a protože dokonce obě smluvní strany ve smlouvě ujednaly, že ohledně všech z této smlouvy vzcházejících sporů podrobují se německým zákonům. Přes to však neměl procesní soud důvodu, aby podle německých zákonů rozhodoval, ježto podle §§ 178 a 179 c. ř. s., spočívajících na zásadě projednací, smí soud rozhodovati jen v mezích učiněných návrhů a obran a přednesených skutečností, nesmí však sám do sporu novou procesní látku zanáseti a ježto žádná ze stran nejen neučinila návrhu na použití říšsko-německého práva, a neuvedla, jaké právní normy německého práva bylo by tu použiti (§ 271 c. ř. s.), nýbrž ani neodvolala se na svou cizozemskou kvalitu, která by použití §u 37 obč. zák. odůvodňovala. Neměl tudíž procesní soud zákonného podnětu, by tuto otázku do projednávání zanášel. Pokud žalovaná strana v protokolu odvolala se na zmíněný článek smlouvy, učinila tak jen k odůvodnění námítky nepřislušnosti dovolaného soudu. Ve věci samé naopak obě strany a zejména i žalovaná strana odvolávaly se jen na zákonné předpisy tuzemské (§§ 914, 1295, 1311 obč. zák.). Tím méně má ovšem dovolací soud možnosti přihlížeti k říšskoněmeckému zákonodárství, třebaže z dovolacích spisů na jevo vychází, že jak žalovaná firma Gebrüder R., tak i její původní spolusmluvnice firma A. jsou firmami cizozemskými, neboť dovolací soud smí přezkoumati napadený rozsudek jen z důvodů v dovolání uplatněných, a v uvedeném směru žádný důvod uplatněn nebyl. Netřeba tedy řešiti otázku, zdali podle říšsko-německého práva a podle judikatury tam běžné byla by valorisace přípustnou. Námítka žalované strany, že nepodepsala kvitance také proto, že v ní byla uvedena jako platitelka původní dlužnice A. a nikoliv nynější dlužnice, která platila, nemá již proto váhy, že žalovaná sama uvádí v odvolání, že nesvolila k převzetí dluhu, takže pro ni zůstala dlužnicí také firma A. (§§ 1405 a 1408 obč. zák.).

Čís. 4663.

Ustanovení §u 53 (4) vyr. ř. předpokládá, že pohledávka zůstala ve vyrovnání nepovšimnuta jen dlužníkovou vinou bez věřitelova spoluzavinění. Důkazní břemeno stihá věřitele. Důkazem, že dlužník nepojal pohledávky do seznamu dluhů a nezpravil věřitele o zahájení vyrovnáva-